

Kyläkävelyraportti ALISKULMA 17.6.2017

Kaisu Wallin
ProAgria Länsi-Suomi / MKN Maisemapalvelut

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

MAA- JA
KOTITALOUSNAISET
LÄNSI-SUOMI

PRO
Agria

TAUSTAA

Kyläkävely on osa ProAgria Länsi-Suomen ja Länsi-Suomen Maa- ja kotitalousnaisten Matkaillen kylillä -hanketta. Hanke on kohdennettu Ravakka ry:n ja Varsin Hyvä ry:n toiminta-alueelle 8-tien varren kyläläisille, yhdistyksille ja yrityksille. Hankkeessa on mukana kyliä Raumalta, Laitilasta, Mynämäeltä, Maskusta ja Nousiaisista.

Hankkeen aikana kehitetään kylien matkailullisia ja maisemallisia vetovoimatekijöitä. Kylämatkailua edistetään muun muassa suunnittelemalla kyliin tapahtumia, opasteita ja lisäämällä sähköistä tiedonvälitystä. Tavoitteena on myös lisätä asumisviihtyisyyttä, säilyttää ja hoitaa kulttuurimaisemaa ja edistää luonnon monimuotoisuutta.

ALISKULMAN KYLÄKÄVELY

Aliskulman kyläkävely järjestettiin lauantaina 17.6.2017. Kävelyjä oli yhteensä 16. Kyläkävely aloitettiin Nousiaisten vanhalta asemalta ja siitä käveltiin Lemuntietä pitkin tutustumaan Rytsälän puutarhaan ja Silokankaan hevostilaan. Rytsälän tilalta Silokankaan tilalle kuljettiin Saarisen metsän läpi.

Matkaillen kylillä -hankkeen puitteissa järjestetään Aliskulmassa ainakin aseman maakellarin kunnostustalkoot kesällä 2017. Hankkeen aikana tullaan järjestämään kylässä talkoita, tapahtumia ja työpajoja.

Tähän raporttiin on koottu joitakin Aliskulman maiseman tunnuspiirteitä, poimittu mahdollisia kehittämiskohteita sekä mm. osoitettu sopivia kohteita mm. maatalouden ympäristötuen erityistukisopimuksille. Loppuun on listattu myös joitakin vinkkejä maisemanhoitotöihin sekä koottu tietoa kulttuuriympäristön ja maisemanhoidon rahoitusmahdollisuuksista.

Kävelyn järjestelyissä auttoi Aliskulman kyläyhdistyksen aktiiviset jäsenet. Lämmin kiitos osallistujille ja etenkin Leena Lehtoselle yhteistyöstä, organisoinnista ja ideoinnista.

1. Nousiaisten Vanha Asema, piha-alue

Arvo: Vanhalla asemalla on kulttuurihistoriallista arvoa. Asemarakennus on rakennettu vuonna 1923 ja asemapihalle tyypilliset rakennukset kuten tavaramakasiini, leivin- ja pesutupa ja kellari vuonna 1922.

Asemapuistossa oli korkeita havupuita, kuusia ja sembramäntyjä sekä, kylläkin vajaa, puurivi pihlajista. Puuriveillä on ollut asema-alueilla maisemallista arvoa sekä turvallisuutta lisäävä tarkoitus. Tavoitteena on ollut suojata puistuksilla asema-aluetta ja rataa lumelta ja tuisulta.

Aseman ympärille muodostui asemapuisto, joka on ollut luonteeltaan kaikille, sekä asukkaille että matkustajille yhteistä aluetta. Puiston rakenne myötäilee asema-alueen pitkänomaista muotoa jota korostaa usein radan myötäinen puurivistö.

Asema-alue on Aliskulman kyläyhdistyksen omistuksessa ja sitä käytetään kyläyhdistyksen toimintaan ja ruoka- ja juhlatilana.

Toimenpidesuositus: Asemapiha sekä puiston rakenne, puusto ja muut istutukset vaativat jatkuvaa hoitoa ja vaalimista. Puita, pensaita ja nurmikoita on leikattava, vanhoja puita korvattava uusilla, vesakot poistettava.

Asema-aluetta rajaavat sembramännit ovat huonossa kunnossa ja ne tulisi uusien vastavainlaisilla puilla. Pihlajapuurivistöstä oli poistettu jo kolme ruotsinpihlajaa. Kannot tulisi jyrsiä ja tilalle istuttaa uudet ruotsinpihlajat. Istutuksen voisi toteuttaa kyläläisten talkootapahumana.

Asemapuistoa tulisi kehittää sen luonteenomaisesti oleskelupaikkana. Alueelle voisi tuoda penkkejä ja vaalia puistolle tyypillisiä kasveja.

2. Aseman maakellari

Arvo: Maakellari on ollut aikanaan tärkeä viileä säilytystila ja tyypillinen rakennus myös vanhoilla asemapihoilla.

Maakellarin holvin edusta on muurattu tiilestä ja sivut peitetty maalla. Holvin päällä on tiilikatto, jonka päädyt on laudoitettu.

Toimenpidesuositus: Kellarin tiilikatto on erittäin sammaloitunut ja se tulisi putsata. Räystäslaudat tulisi myös korjata ja laudoitus maalata uudelleen.

Muurattuja osia korjatessa on käytettävä kalkkipitoista laastia ja mieluiten vanhoja tiiliä. Näin säilytetään perinteisen tiiliseinän elävä ilme.

Puustoa ja vesakkoa poistetaan katon rajalta ja rinteeltä. Oven oikealla puolella oleva suuri kuusi säästetään. Isoimmat vaahterat rinteeseen eteläpuolella myös säästetään. Puut jätetään varjostamaan kellaria liialliselta aurinkolta.

Maakellarin rinteeseen tuodaan kiviä ja lisää multaa. Kiviä sijoitetaan rinteeseen sitomaan maata. Rinteeseen istutetaan lisäksi pensaita ja havuja varjostamaan ja sitomaan rinnettä.

Maakellarin kunnostamisesta järjestetään kylätalkoot kyläyhdistyksen kanssa kesällä 2017.

3. Vanhan Aseman opaskyltit ja paikoitus

Arvo: Opasteet luovat yhtenäisen kuvan asema-alueesta, selkeyttävät ja opastavat matkailijat perille. Nousiaisten Vanha Asema on kulttuurihistoriallisesti merkittävä kohde ja osa maakunnallisesti arvokasta maisema-alueita, mikä luo koko kylälle arvoa. Se tulisi ottaa huomioon opasteissa sekä Vanhan Aseman markkinoinnissa. Hyvillä opasteilla ja merkinnöillä saadaan kylän alueella lisättyä matkailua sekä mahdollisesti myös uusia asukkaita.

Hoidettu maisema ja selkeä paikoitusalue lisäävät alueen markkina-arvoa. Asemalle johtava tie ja pysäköintialue antavat ensivaikutelman alueesta. Koivuja istutettiin yleensä asemalle johtavan tien varteen.

Toimenpiteet: Lokakuussa 2017 järjestetään hankeyhteistyössä koulutusta opasteista ja kylteistä. Kylttien ja opasteiden suunnittelusta ja toteutuksesta voidaan järjestää myös työpaja ja talkoot.

Maiseman osittainen avaaminen ja koivujen kohdalta taimikon raivaaminen parantaisi yleistä ilmettä.

Makasiinirakennuksen edessä oleva pysäköintialueen pohja tulisi lanata. Roskasäiliöt voisi siirtää pois makasiinin edestä uudelle paikalle, esim. vastapuoleiselle sivulle tai uudelle aidatulle alueelle.

Kuvassa esimerkki maaseudun kulttuuriympäristöön sopivasta opastaulusta.

4. Lemuntien maisema

Arvo: 8-tieltä alkaa Lemuntie, jonka varrella on vanha asema ja alueelle tyypillistä viljelysmaisemaa. Aluetta on ehdotettu maakunnallisesti arvokkaaksi maisema-alueeksi. Tällä hetkellä osayleiskaava tukee maiseman avoimuutta ohjaamalla uusia rakennuksia reuna-alueille.

Tiemaisemassa saarimaiset kalliokumpareet rytmittävät tasaista peltomaisemaa. Laajat tasaiset pellot on raivattu entiselle merenpohjasavikolle. Alueen maisemakuva on pysynyt perinteisenä ja maaseutumaisena.

Tien varren pientareet olivat hyvässä kunnossa eikä vieraslajeja näkynyt runsaasti.

Toimenpidesuositus: Maisema pidetään jatkossakin avoimena. Luonnon monimuotoisuutta vaalitaan jatkossakin niittämällä säännöllisesti tien pientareita.

5. Radan vierusta

Arvo: Vanha asema ja Fatijoen laakso ovat perinteisenä säilynyttä miljöötä. 8-tieltä avautuu edustavat näkymät vanhalle asemalle.

Toimenpidesuositus: Fatijoen laakso ja vanhan aseman edusta tulisi säilyttää avoimena. Nyt ojanpientareissa kasvaa korkeaa puustoa ja radan varrella pajua, jotka peittävät näkymää 8-tieltä vanhalle asemalle.

Radan varresta poistetaan pienpuustoa ja pensaita raivaussahalla tai mahdollisesti traktorilla. Pajukon kannot olisi hyvä kaivaa ylös, jotta työtä ei tarvitsisi uusia heti muutaman vuoden päästä.

6. Matkailuyritysten yhteistyö

Arvo: Yritysten välisellä yhteistyöllä on suuri lisäarvo yritystoiminnan kilpailukyvyille.

Aliskulman Kyläyhdistys ylläpitää Nousiaisten Vanhaa Asemaa, jossa on 80-100 hengen tilat joita voi varata yksityistilaisuuksiin, juhliin ja kokouksiin. Yksityistilaisuuksien lisäksi Asemalla järjestetään tapahtumia. Asema-alueeseen kuuluu myös makasiinirakennus, jossa voi myös järjestää juhlia.

Kävelymatkan päässä asemalta sijaitsee Ryt-sälän tila, jossa on maalaistalon pihapiiriin rakennettu vuosien saatossa monivivahteinen puutarha. Puutarha sijaitsee eteläisellä rinnettontilla, josta avautuu hienosti Lounais-Suomen peltomaisema. Tila ottaa vastaan min. 15 hengen ryhmiä tilauksesta. Puutarhakierros kestää noin 2 h ja hintaan sisältyy kahvitus.

Toimenpidesuositus: Alueella on matkailualan yritystoimintaa, joiden yhteistyötä tulisi pohtia tulevaisuudessa. Tapahtumien ja tilaisuuksien kautta voisi linkittää yritystoimintaa yhdeksi isommaksi matkailupaketiksi, joka voisi kiinnostaa esim. häjjuhlaväkeä, valokuvaajia.

VINKKEJÄ KYLÄMAISEMAN YLLÄPITOON

1) Aseman piha-alue

Asema-alueet kertovat rautatieliikenteen historiasta. Asema-alueiden merkitystä voidaan tarkastella eri näkökulmista. Ensinnäkin se on merkittävän liikennemuodon toiminnallinen ympäristö. Se on usein ensimmäisiä julkisia puistoja paikkakunnalla ja suunniteltu keskusjohtoisesti laatua ja kestävyyttä edustaen. Alue edustaa oman aikansa estetiikkaa ja ihanteita, puistosuunnittelun historiaa ja se on esimerkki ympäristölle mm. uusien kasvilajikkeiden levittäjänä. Näitä piirteitä löytyy kaikilta asema-alueilta.

Asema-alueilla on tunnusomaisia piirteitä, joita ovat asema-alueelle tyypilliset toiminta-alueet, puistojen ja pihojen järjestys ja niihin liittyvä hierarkia, kasvien käyttötavoista ja valinnoista. Asemapihan komeat havupuut kertovat jo kauas missä asema sijaitsee. Alueen lehtevät lehtipuut tarjosivat suojaa junan lähtöä tai tuloa odottelevalle ja kuusi- tai orapihlaja-aidat rajasivat rautatieläisten pihvoja.

Eduspuisto oli asema-alueen näkyvin ja julkisin osa, joka yhdisti muun alueen asemalaituriin ja sen liikenteeseen. Eduspuiston arvoa korosti kasvillisuuden lajirikkaus ja koristeellisuus: mitä suurempi asema, sitä huolellisemmin hoidettu edustapuisto. Kulku asemalaiturille päällystettiin yleensä mukulakivin. Kulkuväylän molemmin puolin oli usein nurmikentät, ja niillä pensaita ja puita. Eduspuistossa oli penkit matkustajille ja pyöräteline sekä myöhemmin autojen pysäköintialue. Perusilmeen täsmällisyys syntyi nurmikenttien suorista ja hoidetuista reunoista. Rakennusten nurkissa oli räystäsvesiä pois juoksuttavat kivillä katetut tai betoni-set kourut. Kaikki tämä jäsensi eduspuistoa ja antoi sille ryhtiä.

Tavaramakasiinin ja asemarakennuksen välillä oli avoin kenttä, sillä makasiiniin on kuljetettu rahtia sekä hevosilla että erilaisilla kärryillä.

Eduspuistosta asemapuisto jatkui varsinaisena puistoalueena kohti asuinalueita. Sen tarkoitus on rajata asema-alueen eri osat. Käytävät ja puurivit muodostavat rakenteelliset rajavedot. Puisto loi välimatkaa julkiseksi tilaksi mielletävän aseman ja peremmällä asema-alueella sijaitsevan asuinalueen välille.

Lisää mm. asemapihan kasvillisuudesta, puiden hoidosta ja piha-alueen kunnosta Museoviraston Aseman puisto ja pihat -asema-alueiden hoito-ohjeesta. Museoviraston hoitokortti löytyy raportin liitteestä.

Lähteet:

Järnefelt, K: Rautatierakennuksia koskevat korjausohjeet, 1997. Museovirasto.

Niemi, M: Aseman puisto ja pihat: Asema-alueiden hoito-ohje, 2005. Museovirasto.

2) Maiseman avaaminen raivaamalla

Maiseman avaamisen raivaamalla tarkoituksena on paljastaa jokin tai joitakin keskeiseksi ja tärkeiksi koettuja näkymiä esim. vesistöihin, pelloille tai rakennuksiin. Koska kerran aloitettua raivausta on jatkettava säännöllisesti vähintään muutamien vuosien välein, on tärkeää tarkoin harkita, mitä alueita otetaan hoidon piiriin ja mitä näkymiä todella halutaan avata.

Raivauksia ei tule tehdä monotonisesti ja tasavälein, aina samanikäisiä ja samanlaisia poistaen vaan valikoiden raivataan valituilta muutamien metrien mittaisilta näkymäsektoreilta kasvillisuutta pois siten, että jäävä puusto on monenikäistä, muotoista ja lajista. Kaunismuotoiset, erikoiset puuyksilöt otetaan harvennuksissa esiin. Luonnon monimuotoisuuden kannalta on tärkeää, että pysty- ja maalahot säilytetään ja suositaan marjovia lajeja (katajat, pihlajat, tuomet, paatsamat).

2) Niityn kehittäminen ja hoito

Kotipihaan kuivalle ja aurinkoiselle paikalle voi kehittää omaa kukkakettoa. Vastaavasti tuore- ja rehevähöijaiselle paikalle saadaan syntymään toisenlaisia kasveja kasvava niitty. Niityn perustaminen on mielenkiintoista ja hauskaa, mutta se vaatii myös kärsivällisyyttä.

Niityn kasvillisuuden annetaan mahdollisimman pitkälle kehittyä luonnolliseen suuntaansa. Kehityksen suuntaan vaikuttavat kasvupaikan olosuhteet ja kasvukaudet, mutta myös ympäröivien alueiden maankäyttö ja kasvillisuus. Luonnonkasvit ovat hyvin tarkkoja kasvupaikan suhteen. Ne häviävät pian, ellei paikka ole niille sopiva.

Paikan kosteus- ja valoisuusolosuhteet määräävät, millä kasvillisuudella niitty kulloinkin perustetaan. Tarjolla on valmiita niittysiemeneseoksia hyvin monen tyyppisille kasvupaikoille. Niittyä perustettaessa kasvillisuudeksi on hyvä valita vain kotimaista alkuperää olevaa materiaalia. Kotimaisia valmiita niittysiemeneseoksia monille erityyppisille kasvupaikoille voi tilata mm. Suomen niittysiemen Oy:ltä. www.suomenniittysiemen.fi

Niittykasvillisuus voidaan kylvää keväällä, kesällä tai syksyllä. Usein myöhäissyksyn kylvö on niittykasveille erityisen suotuisa. Syksyllä kylvetyille niityille tulee myös selvästi vähemmän yksivuotisia peltorikkakasveja kuin keväällä tai kesän aikana kylvetyille alueille.

Niittykasvit kylvetään pintaan eikä kylvöstä yleensä peitetä. Niittykasvin siemeniä kylvetään noin 30-60 g aarille, eli 3-6 kg hehtaarille. Valmiissa siemeneseoksissa ilmoitetaan seosmäärän riittävyys.

Pihanurmikon muuttamisen niityksi voi aloittaa jättämällä ruohonleikkaamisen alkukesästä kokonaan ja katsomalla, mitä paikalla alkaa kasvaa. Aluetta ei lannoiteta ollenkaan ja se niitetään vuosittain heinä-elokuulla. Nurmikon muuttaminen niityksi kestää vuosia.

Niiton oikea ajoittaminen on tärkeää. Kukkakasvien annetaan kukkia ja siementen tuleentua, ennen kuin tartutaan viikatteeseen. Niitetty heinä voi olla muutaman päivän paikallaan, jotta siemenet ennättävät varista. Niittotähteet korjataan pois, jotta maan ravinteisuutta saadaan vähennettyä.

3) Suojaistutukset ja kestävät kasvivalinnat

Tärkeimmät kriteerit monivuotisen kasvillisuuden valinnassa ovat talvenkestävyys ja valon-tarve. Suomi on jaettu kahdeksaan kasvillisuusvyöhykkeeseen. Vyöhykkeet muodostuvat talven kylmyyden sekä kasvukauden pituuden ja lämpimyden mukaan. Kasveille annetut vyöhykesuositukset kertovat, miten pohjoisessa ne todennäköisesti menestyvät. Pääosin Etelä-Savo sijoittuu III-IV vyöhykkeille. Kasvillisuusvyöhyke ei yksin kerro kasvin menestymismahdollisuuksista. Samalla tontillakin voi olla toisistaan poikkeavia olosuhteita.

Lämpimiä ja edullisia kasvupaikkoja ovat; rinteiden yläosat ja erityisesti etelärinteet, hiekka- ja hietamaat, vesistöjen rannat, runsaspuustoiset seudut ja pohjoistuulilta suojatut alueet. Lämpimillä alueilla voi kokeilla myös hieman arempia kasveja, joiden vyöhykesuositus ei muuten ole alueelle sopiva.

Kylmiä ja epäedullisia kasvupaikkoja ovat; pohjoisrinteet ja notkelmat, savi- ja hiesumaat, alavat alueet ja suoalueet ja pohjoistuulelle alttiit alueet. Näille alueille on syytä istuttaa vain vyöhykesuositusten mukaan.

Yhtenäiset kasvillisuusalueet

Rehevät, riittävän tiheät kasvustot varjostavat maanpintaa ja estävät rikkakasvien itämistä. Tiheät istutukset suojaavat myös ainaviantia kasveja kevät auringolta. Kasvillisuusryhmiä ja niihin istutettavien kasvien määriä suunniteltaessa kannattaa pohjana käyttää kasvien arvioitua kokoa muutaman vuoden kuluttua istutuksesta ja aina huomioida lajikohtaiset suositukset istutussyvyydestä ja etäisyyksistä.

Rikkakasvien torjunnassa on apua myös, kun kasvillisuus alueet rajataan selkeästi eroon mm. nurmikosta, käytetään suodatinkangasta ja istutuksissa vain rikkakasvivapaata puhdasta kasvualustaa, ei koskaan peltomultaa ja istutukset katetaan esim. kuorikatteella, maanpeitekasveilla tai esim. katekankaalla ja koristesoralla tai hiekalla. Rikkakasvien siemeniä leviää istutusalueille aina paljon myös ympäristöstä, ulkoisesti, joten alueita pitää yleensä ainakin vähän myös kitkeä.

Hyvä muistaa istutuksissa

- kunnosta maa ja kasvualusta ennen istutusta
- käytä vain rikkakasvivapaata kasvualustaa
- käytä suodatinkankaita, katekankaita ja katteita rikkakasvitorjunnassa
- märillä savi- ja hiesumailla salaojita tai istuta harjuun
- kastele ennen istutusta, istutuksen päätteeksi sekä tarvittaessa kerran viikossa
- kastele runsaasti kerralla, pensaille 20 litraa, puille jopa 30-40 litraa
- tue puut istutuksen yhteydessä tukikepeillä; lehtipuut kahdella ja havupuut kolmella sekä huolla tukisidoksia säännöllisesti

Kestäviä aita ja aidanpensaita

- idänvirpiangervo, korkeus 150 cm
- koivuangervo, korkeus 50-80 cm
- koristeironia, korkeus 150-200 cm
- kuusi
- kääpiöpunapaju, korkeus 50-100 cm
- rinneangervo, korkeus 100 cm
- rusopajuangervo, korkeus 150 cm
- ruusuangervo, korkeus 50-100 cm
- sinikuusama, korkeus 100-150 cm
- taikinamarja, korkeus 50-150 cm
- virpiangervo, korkeus 100-150 cm
- verhoangervo, korkeus 30-40 cm

Kookkaita perennoja ja pensaita ongelmakohtien maisemointiin

- kilpiangervo, korkeus 100-150 cm
- pihlaja-angervo, korkeus 150-200 cm
- röyhytatar, korkeus 100-150 cm
- suomentatar, korkeus 150-200 cm
- tuoksuvatukka, korkeus 200 cm
- viiruhelppi, korkeus 80-100 cm

Nopeasti maata peittäviä matalia pensaita ja maanpeiteperennoja

- kangasajuruoho
- ketohanhikki
- lamoherukka
- lamohietakirsikka
- maahumala
- pikkuherukka
- sinivatukka
- suikeroalpi
- säleikköwilliviini

Vältä näitä!

Suomalaiseen luontoon kuulumattomia, helposti leviäviä kasveja:

- etelänruttojuuri *Petasites hybridus*
- idänkannukka *Cornus alba*
- isopiisku *Solidago gigantea*
- isosorsimo *Glyceria maxima*
- isotuomipihlaja *Amelanchier spicata*
- japaninruttojuuri *Petasites japonicus ssp.giganteus*
- japanintatar *Fallobia japonica*
- jättipalsami *Impatiens glandulifera*
- jättitatar *Fallobia sachalinensis*
- kanadanpiisku *Solidago canadensis*
- kaukasianjättiputki *Heracleum mantegazzianum*
- keltamajanvankaali *Lysichiton americanus*
- kiiltotuhkapensas *Cotoneaster lucidus*
- komealupiini *Lupinus polyphyllus*
- korkeapiisku *Solidago altissima*
- kurturuusu *Rosa rugosa*
- pajuasteri *Aster x salignus*
- persianjättiputki *Heracleum persicum*
- pilvikirsikka *Prunus pennsylvanica*
- punakarhunköynnös (elämänlanka) *Calystegia sepium ssp. spectabilis*
- punalehtiruusu *Rosa glauca*
- rehuvuohenherne *Galega orientalis*
- rohtoraunioyrtti *Symphytum officinale*
- ruotsinraunioyrtti *Symphytum x upilandicum*
- terttuselja *Sambucus racemosa*
- vuorivaahtera *Acer pseudoplatanus*

5) Rakenteiden kunto

Ympäristön näkyvin kehys muodostuu rakennuksista sekä muista rakenteista ja komein kehys hyväkuntoisista ja hoidetuista rakennuksista. Rakennuksen säilymisen perusedellytyksenä on säännöllinen hoito ja kunnossapito. Hoidon laiminlyöminen ja rappeutumisen salliminen aiheuttavat sekä taloudellisia että kulttuuriarvoihin liittyviä menetyksiä.

Säännöllinen hoito ja oikea-aikaiset korjaukset kuuluvat rakennuksen normaaliin ylläpitoon. Hoitotoimenpiteillä voidaan vaikuttaa asumiskustannuksiin sekä siirtää korjaustarpeen syntymistä.

Rakennusten keskeiset hoitotoimenpiteet

- vesikaton kunnan ylläpito ja huolto
- vesikourujen puhdistus
- ikkunoiden ja ulko-ovien riittävä tiivistäminen
- lämmityslaitteiston huolto, puhdistus ja säätö, hormien nuohous
- alapohjan tuuletusaukkojen aukipitäminen home- ja lahovaurioiden estämiseksi.
- rakennusten nosto tai maanpinnan poistaminen puurakenteiden läheisyydestä, etteivät rakennuksen alimmat puuosat vaurioidu
- kasvillisuuden poisto vähintään 0,5 m etäisyydellä rakennuksista

6) RAHOITUSTA KULTTUURIYMPÄRISTÖN HOITON

6.1 MAATALOUDEN YMPÄRISTÖSOPIMUKSET

Vuonna 2015 maatalouden ympäristötuki muuttui ympäristökorvaukseksi ja sen alla ollut erityisympäristötuki ympäristösopimukseksi. Nykyisellä ohjelmakaudella 2014-2020 sekä viljelijät että rekisteröityneet yhdistykset voivat hakea samoja ympäristösopimuksia, eikä ympäristökorvaukseen sitoutuminen ole enää edellytys niiden hakemiselle ja saamiselle. Sopimukset ovat 5-vuotisia, ja hoidettavan kohteen tulee olla vähintään 0,05 ha ja koko sopimusalueen vähintään 0,3 ha. Kohteelle pitää tehdä hoitosuunnitelma. Sopimuksia haetaan samassa yhteydessä päätukihauun kanssa 15.6. mennessä. Uudella kaudella ympäristösopimusta voi hakea seuraaviin maisemanhoitoon liittyviin toimiin:

- kosteikkojen hoito
- maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoito sis. perinnebiotoopit, luonnonlaitumet ja reunavyöhykkeet
- kurki-, hanhi- ja joutsenpellot

Tukitasot ovat nykyään kiinteitä. Kosteikkojen hoitosopimuksessa korvaus on 450 €/ha/vuosi ja kurki-, hanhi- ja joutsenpeltosopimuksissa 600 €/ha/vuosi. Maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitosopimuksen osalta tukitasot arvokkaille perinnebiotoopeille ovat 600 €/ha/vuosi ja muille kohteille 450 €/ha/vuosi. Sopimusalueiden hoidon pitää perustua etukäteen tehtyyn suunnitelmaan, ja sen tavoitteena tulee olla mm. luonnon monimuotoisuuden edistäminen, maiseman parantaminen, ravinnekulkeuman vähentäminen sekä alueiden luontoarvojen lisääminen ja säilyttäminen. Tehtävistä toimista tulee pitää hoitopäiväkirjaa. Kosteikkosopimuksissa hoitona käytetään mm. lietteen poistoa, reuna-alueiden kasvillisuuden niittoa tai laidunnusta sekä patojen ja uomien korjausta. Hoitotoimina maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitosopimuksissa käytetään enimmäkseen laidunnusta, niittoa, raivausta, vieraslajien poistoa ja lehdestystä. Kurki-, hanhi- ja joutsenpeltosopimuksissa valittu peltoala kylvetään keskeltä nurmelle, sen ympäriltä ohralle ja uloimpana kauralle. Nurmikasvusto, jonka saa käyttää hyödyksi, tulee niittää vuosittain viimeistään elokuun loppuun mennessä. Ohrakasvusto puidaan ennen tuleentumista siten, että osa viljasta johdetaan maahan ja kaura puidaan normaaliin aikaa tuleentuneena.

Ennen ympäristösopimukseen liittymistä voi hakea ei-tuotannollisten investointien korvausta hoidon aloittamiseen. Sitä voi hakea kosteikkojen perustamiseen sekä perinnebiotooppien ja luonnonlaidunten alkuraivaukseen ja aitaamiseen. Kumpakin tukimuodoista voivat hakea viljelijät ja rekisteröidyt yhdistykset ja kosteikkotukea lisäksi vesioikeudelliset yhteisöt. Investointituissa on ympäristösopimusten tavoin oltava tehtynä hoitosuunnitelma kohteelle, ja tehtävistä toimista tulee pitää hoitopäiväkirjaa. Investointituissa on lisäksi säilytetty kustannusperusteisuus eli tuki määräytyy aiheutuneista kuluista ja tulonmenetyksistä. Kosteikkoinvestoinneissa enimmäistukitaso on 11669 €/ha, ja jos kohde on kooltaan 0,3-0,5 ha, tukikatto on 3225 €/kohde. Perinnebiotooppien ja luonnonlaidunten osalta tukikatot ovat alle 3 ha:n kohteilla 1862 €/ha, 3-10 ha:n kohteilla 1108 €/ha ja yli 10 ha:n kohteilla 754 €/ha.

Hyvä muistaa, kun hakijana on yhdistys

- Yhteyshenkilöllä, allekirjoittaneella, on oltava nimenkirjoitusoikeus
- Hakemuksen liitteeksi kopio sen kokouksen pöytäkirjasta, missä asiasta on päätetty

- Sopimusalue oltava yhdistyksen hallinnassa koko sopimuskauden, liitteeksi sopimuskauden kattava vuokrasopimus

Neuvo 2020 -maatilojen neuvontajärjestelmän puitteissa tarjotaan viljelijöille ja ympäristösopimukseen sitoutuneille muille maankäyttäjille ilmaista neuvontaa. Neuvontaan on varattu yhtä viljelijää kohden 3500€/tukikausi. Viljelijän ei siis tarvitse maksaa neuvonnasta, vaan sen tekee Maaseutuvirasto viljelijän ilmoitusta vastaan. Kaikki hyväksytyt neuvot kootaan alueittain listoille, josta viljelijä voi valita tarvitsemansa neuvonnan aihealueen ja itse neuvonnan.

Lisätietoa: Kaisu Wallin p. 050 590 2085, ProAgria Länsi-Suomi / Länsi-Suomen maaja kotitalousnaiset

6.2. KESTÄVÄN METSÄTALouden RAHOITUSLAKI (KEMERA)

Kestävän metsätalouden rahoituslain eli Kemeran tarkoituksena on rahoittaa valtion varoista metsänhoito- ja -parannustöitä, jotka turvaavat puuntuotantoa, mutta ovat huonosti kannattavia

tai tuottavat hyötyä vasta vuosikymmenien kuluttua. Myös luonnontuhoista aiheutuneisiin metsän uudistamiskuluihin sekä biologista monimuotoisuutta ylläpitäviin toimiin voi saada rahoitusta Kemerasta. Kemeran uudistunut laki astui voimaan 2016 ja se on voimassa vuoden 2020 loppuun asti.

Vanhan lain alla tehtyjen sopimusten maksatusta voidaan kuitenkin jatkaa vuoteen 2019. Kembra-lain uudistuksen myötä rahoitettavista toimenpiteistä on tehtävä hakemus ennen työn aloittamista.

Arvokkaille metsäkohteille voidaan hakea ympäristötukea ja metsäluonnon hoidon tukea. Kummassakin tukimuodossa tehdään 10 vuoden määräaikainen sopimus metsäkeskuksen ja metsänomistajan välillä. Ympäristötukea metsäluonnon säilyttämiseen voi saada metsälain erityisen tärkeiden elinympäristöjen sekä muiden arvokkaiden elinympäristöjen säilyttämiseen. Ensisijaisia kohteita ovat rehevät lehto- ja korpikohteet sekä pienvesien lähiympäristöt. Metsälain mukaan erityisen tärkeiden elinympäristöjen ominaispiirteet tulee säilyttää. Ympäristötuelle voidaan korvata metsänomistajalle metsän biologisen monimuotoisuuden tai erityisen tärkeän elinympäristön säilyttämisestä tai muusta luonnonhoidosta aiheutuvia lisäkustannuksia tai tulonmenetyksiä. Saatava tuki riippuu alueen pinta-alasta, sen puustosta ja metsäomistajan saman kunnan alueella olevien metsien välittömistä hakkuumahdollisuuksista. Uudella laki-kaudella myös hankkeiden suunnittelu ja toteutus selvitys sisältyvät kokonaiskustannuksiin.

Metsäkeskus voi myöntää ympäristötukea käytettävissä olevien määrärahojen mukaan myös muihin kohteisiin. Muita metsäluonnon arvokkaita elinympäristöjä ovat metsälaissa luetellut elinympäristöt, jotka eivät täytä ominaispiirteiltään lain vaatimuksia, sekä vanhat luonnonsuojelullisesti arvokkaat metsiköt, harjujen paisterinteet, supat, ruohoiset suot, perinnemaisemien hakamaat ja metsäniityt.

Metsäluonnon hoidon rahoitusta voivat saada alueellisesti merkittävät, usean tilan alueelle ulottuvat hoito- ja kunnostustyöt, jotka liittyvät esim. maisemanhoitoon, vesistöhaittojen estämiseen, arvokkaiden elinympäristöjen hoitoon tai ennallistamiseen. Metsäluonnonhoitohankkeet

suunnitellaan ja toteutetaan Metsäkeskuksen toimesta tai sen valvonnassa. Rahoitus määräytyy hankekohtaisesti.

Lisätietoa: Rahoitus- ja tarkastuspalveluiden päällikkö Aki Hostikka p. 029 432 5405, Suomen metsäkeskus

6.3. Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelma (METSO)

Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelma (METSO) on vapaaehtoisuuteen perustuva metsiensuojeluohjelma, jota ohjaavat ympäristöministeriö ja maa- ja metsätalousministeriö. METSO:n tavoitteena on auttaa maanomistajia suojelemaan metsien monimuotoisuutta ja hidastamaan luonnon monimuotoisuuden köyhtymistä. Ohjelmalla pyritään suojelemaan monimuotoisuudeltaan erityisen arvokkaita metsäisiä elinympäristöjä, joita ovat lehdot, lahoppuustoiset metsät, pienvesien lähimetsät, suot, metsäluhdat ja tulvametsät, harjujen paahdeympäristöt, maankohoamisrannikko, perinneympäristöt, kalkkikalliot sekä muut kalliot, jyrkänteet ja louhikot. Ohjelman toimenpidevaihtoehtoina ovat pysyvä suojelu, määräaikainen suojelu ja metsäluonnonhoito. METSO-kohteissa aktiivinen luonnonhoito suunnitellaan ja toteutetaan luonnonhoitohankkeena, josta ei koidu metsänomistajalle kuluja.

Lisätietoa: Projektipäällikkö Kimmo Syrjänen p. 0295 251 666, Suomen ympäristökeskus

6.4. RAKENNUSSUOJELUAVUSTUS

Rakennusperinnön hoitoon voidaan myöntää avustuksia kulttuurihistoriallisesti arvokkaille rakennuksille, jotka on suojeltu asema- tai rakennuskaavan suojelumerkinnällä tai jotka sisältyvät luetteloon kunnan arvokkaasta rakennetusta ympäristöstä. Lisäksi avustusta voidaan myöntää rakennusten, joiden rakennushistoriallisesta arvosta museoviranomainen on antanut myönteisen lausunnon, hoitoon. Avustuksia myönnetään korjauksiin, joilla edistetään rakennusten säilymistä. Avustuksia käytetään yleensä rakennusten ulkovaippojen korjauksiin - esimerkiksi vesikaton, ulkoseinien, ikkunoitten, ulko-ovien, perustusten ja kantavien rakenteiden korjauksiin, mutta myös kohteiden säilyttämisen edellyttämät selvitykset voivat olla avustusten kohteina.

Tukea voivat hakea

- kunnat ja kuntayhtymät
- yksityiset kulttuurihistoriallisesti arvokkaan rakennuksen omistajat
- rakennusperinnön hoitoa edistävät yhteisöt

Tuen myöntämistä koskevia ehtoja

- rakennuksen tai alueen ominaisluonteen ja historiallisen aitouden tulee säilyä
- korjattaessa sallitaan vain mahdollisimman pienet muutokset
- rakennuksen käyttö on sopeutettava oleviin tiloihin
- työ tulee tehdä perinteisin työmenetelmin ja rakenteellisin ratkaisuin, alkuperäisin tai niitä vastaavin materiaalein

Tukea EI myönnetä rakennuksen siirtämiseen, samannäköistämiseen, koristemaalausten kunnostamiseen, käyttömukavuuden lisäämiseen, väliaikaisiin toimenpiteisiin tai toistuva-luonteisiin

ylläpitokorjauksiin, eikä muihin ei-antikvaarisiin korjauksiin. Tukea voidaan myöntää enintään 50 % kustannuksista. Hakuaika on vuosittain lokakuun loppuun mennessä.

Lisätietoa: arkkitehti Anna-Leena Seppälä p. 050 4339910, Varsinais-Suomen Elykeskus ja ympäristöministeriö www.ymparisto.fi

6.5. MUSEOVIRASTON RAKENNUSTEN ENTISTÄMISAVUSTUS JA TUKI MUINAISJÄÄNNÖSALUEIDEN HOITOON

Tukea voi hakea

- yksityiset ja yhteisöt
- kunnat vain, jos kohde on suojeltu rakennussuojelulailla (60/1985) tai lailla rakennusperinnön suojelemisesta (498/2010) tai muinaismuistolailla (295/1963)

Mihin kohteisiin tukea myönnetään

- lain nojalla suojeltuihin rakennuksiin
- autiokirkkoihin tai niihin verrattaviin rakennuksiin
- muihin kulttuurihistoriallisesti arvokkaisiin rakennuksiin
- muinaismuistolailla rauhoitettuihin kiinteisiin muinaisjäännöksiin

Mihin työhön tukea myönnetään

- entistämiseen
- rakennuksen konservointiin, kunnostamiseen tai historiallisen asun palauttamiseen
- muinaisjäännösten säilymistä parantaviin toimenpiteisiin, kuten kasvillisuuden ja puuston käsittelyyn

Tukea EI myönnetä esimerkiksi perusparannukseen (lisälämmöneristys, vesijohto, viemäri, sähkö, kylpyhuone tms.) tai muinaisjäännösalueiden kaivaustutkimuksiin. Avustuksen määrä harkitaan tapauskohtaisesti.

Tuen myöntämistä koskevia ehtoja

- avustusta ei myönnetä takautuvasti jo tehtyihin tai aloitettuihin töihin
- rakennuksen tai alueen ominaisluonteen ja historiallisen aitouden säilyminen
- korjattaessa vain mahdollisimman pienet muutokset sallitaan
- rakennuksen käyttö sopeutetaan oleviin tiloihin ja työ tehdään perinteisin menetelmin ja rakenteellisin ratkaisuin, alkuperäisin tai niitä vastaavin materiaalein
- muinaisjäännöksiä ei saa kaivaa, peittää, muuttaa, vahingoittaa, poistaa tai muutoin kajota, ellei Museovirasto ole toimintaa hyväksynyt avustuspäätöksessä

Hakuaika on vuosittain lokakuun loppuun mennessä.

Museoviraston päätös perustuu yhteistyöhön opetusministeriön, Museoviraston museotoimen kehittäminen -yksikön, maakuntamuseoiden, ympäristökeskusten, Suomen evankelis-luterilaisen kirkon Kirkkohallituksen, Suomen ortodoksisen kirkollishallituksen ja tarvittaessa muiden asiantuntijoiden kanssa. Museovirasto voi harkintansa mukaan siirtää hakemuksen yllämainitun viranomaisen käsiteltäväksi, jos kohde ja hanke ovat ensisijaisesti muuhun hallinnonalaan kuuluva.

Lisätietoa: Museovirasto, http://www.nba.fi/fi/avustukset/rakennusten_entistamis-avustukset

6.6. LEADER-RAHOITUS

Leaderin periaatteena on tuoda EU:n, valtion ja kuntien rahoitus esim. yksityisten toimijoiden ja yhdistysten saataville. Leader-rahoitusta voi hakea yleishyödylliseen kehittämishankkeeseen.

seen, investointihankkeeseen tai yrityshankkeeseen, ja sillä voidaan tukea mm. kylien elinvoimaisuutta, harrastusmahdollisuuksia sekä yritysten perustamista tai kehittämistä. Toimien tarkoituksena tulee olla maaseudun mahdollisuuksien ja vetovoiman lisääminen.

Suomessa on 56 Leader-ryhmää, jotka toimivat paikallisesti ja muodostavat omat ohjelmansa ja valitsevat rahoitettavat hankkeet. Varsinais-Suomen ja Satakunnan alueella toimivat mm. Varsin Hyvä ja Ravakka ry.

Leader-rahoituksen ohjelmakaudella 2014–2020 ovat haussa teemahankkeet. Niiden perusajatuksena on, että Leader-ryhmä tekee hankesuunnitelman, hakee tuen ja hoitaa hallinnointiin liittyvät työt. Näin toimenpiteiden toteuttajien byrokratiataakka keventyy, jolloin yhteisöjen mahdollisuudet hyödyntää ohjelman rahoitusta helpottuvat. Leader-ryhmän hakema teemahanke on eräänlainen sateenvarjohanke, jonka alle mahtuu teeman sisällä olevat käytännön toimenpiteet. Toimenpiteitä tehdään siis rajatun teeman sekä haku- ja toteutusajan sisällä. Hanketyypin avulla voidaan edistää Leader-ryhmän paikallisen strategian toteuttamista.

Ravakka ry:n teemahanke on LuRe- Luontoreitit ja kohteet, joka toteutetaan 2.12.2016-30.12.2018.

Lisätietoa: <http://leadersuomi.fi/fi>

7. LAIDUNPANKKI

Laidunpankki on internetissä toimiva palvelusivusto, joka auttaa maisemanhoidosta kiinnostuneita nautojen, lampaiden ja hevosten omistajia sekä laidunmaan haltijoita kohtaamaan toisensa. Sivuilta löytyy tietoa maisemalaiduntamisesta ja sen toteuttamisesta käytännössä. Laidunpankin hakupalveluun voi jättää oman ilmoituksen, jolla voi tarjota maata laidunnettavaksi tai eläimiä maisemanhoitajiksi. Hakupalvelun kautta voi myös etsiä eläimiä ja laidunalueita paikkakunnittain.

Lisätietoja: www.laidunpankki.fi